

Bulletin Tijdschrift

ALLIANCE NUMISMATIQUE EUROPÉENNE
EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XVII (1967) N° 9

DE TOESTAND VAN DE HEDENDAAGSE MEDAILLE IN BELGIË

Ten tijde van de renaissance, waarin belangstelling voor de mens, het individu en de natuur hoogtij vierde, ontstond in Italië rond het begin van de 15e eeuw een nieuwe kunstvorm: de medaille. Deze nieuwe kunstuiting werd gekenmerkt door het overwegend belang van het portret, meestal op bestelling door en voor een enkeling verwezenlijkt, evenals door een technische en artistieke eenheid. Niet alleen werden voor- en keerzijde immers volgens eenzelfde techniek tot stand gebracht nl. het verwezenlijken op ware grootte van een laagverheven reliëf waarvan holle vormen in zand vervaardigd werden die met metaal werden volgegoten, maar ook valt op te merken dat beide zijden een beeld vertonen waarbij dat van de keerzijde dat van de voorzijde aanvult. Het ondergeschikt karakter van de tekst springt hier in het oog.

Heden ten dage, vijf eeuwen na het ontstaan van de medaille, mag zij nog steeds bestempeld worden als hoofdzakelijk een portret, nog uitsluitend besteld door een kollektiviteit in feite of in rechte, en technisch en artistieke vertoont zij tenslotte een grote verscheidenheid. Aanvankelijk vervaardigden immers alleen boetseerders het vereiste laagverheven reliëf, maar sinds de uitvinding van de pers in het midden van de 16^e eeuw konden ook graveerders een ontwerp vervaardigen door een beeld negatief uit te snijden, eveneens op ware grootte, in een metalen matrijs. Bovendien werd rond het midden van de 19^e eeuw de verkleinbank uitgevonden: voortaan

konden nu ook beeldhouwers een laagverheven reliëf vervaardigen en het langs mechanische weg op uiteindelijke grootte rechtsreeks in een matrijs verkleinen. Naast deze technieken bleef ook de gegoten medaille bestaan. De hedendaagse medaille geeft deze verscheidenheid goed weer: voor- en keerzijde worden veelal volgens een verschillende techniek vervaardigd en in tegenstelling met de renaissance-medaille heeft de tekst op de keerzijde een enorm overwicht op het beeld: hij motiveert gewoonlijk het bestaan van de medaille en legt bovendien vaak het beeld uit.

Als kunstuiting geniet de hedendaagse medaille in België maar weinig belangstelling meer: de passiviteit van kunstenaars en uitgevers mag uitgesproken worden genoemd en ook de bedrijvigheid van de opdrachtgevers is veeleer betrekkelijk. Deze passiviteit baart geen verwondering: de kunstenaar werkt immers enkele dagen tot één maand aan zijn ontwerp, moet daarna een betalend beroep doen op de uitgever om het ontwerp tot een matrijs te maken en om tot het slaan over te gaan. Omgekeerd zal de uitgever een betalend beroep moeten doen op een kunstenaar voor de vervaardiging van een ontwerp. Voor beiden betekent een dergelijk initiatief een uitgave die gemiddeld 25.000 fr. kost en die niet kan gerekupeerd worden: de Belgische numismatische markt beschouwt de hedendaagse medaille immers als weinig verhandelbaar!

Kunstenaar en uitgever zullen derhalve wijselijk verkiezen dergelijk risico te ontlopen en gewoon de bestellingen af te wachten. Zij kunnen zulks omdat nu reeds hun hoofdbedrijvigheid elders ligt. Op artistiek gebied blijven de gevolgen natuurlijk niet uit: in het algemeen loopt het werk van de kunstenaar terug, het gevaar van stagnatie dreigt, de kunstenaar verliest zijn vrijheid. Tenslotte kan een kringloop ontstaan: het gemis aan werk wordt gekompenseerd door een verhoging van het ereloon en deze doet dan weer de opdrachtgevers terugdeinzen. Het mag trouwens opmerkelijk genoemd worden dat, gezien de volkomen afwezigheid van publiciteit en het volstreekte gemis aan afzetgebieden, de opdrachtgever het nog zo vaak houdt bij de medaille als herdenkingsmiddel — als beloningsmiddel kan haar rol beschouwd worden als uitgespeeld. — Wellicht kunnen hiervoor twee redenen worden aangegeven: nl. bij de opdrachtgever die steeds een feitelijke of juridische kollektiviteit is, ontbreekt in de meeste gevallen het winst- of publiciteitssoogmerk, en vervolgens gaat het hem dikwijls om het naleven van een tenslotte gedurende vijf eeuwen gegroeide traditie de medaille als herdenkingsmiddel te beschouwen. Nochtans kan gezegd worden dat deze traditie ernstig wordt aangetast en bedreigd: als traditioneel niet specifiek herdenkingsmiddel ondergaat de medaille een sterke mededinging van misschien minder duurzame, maar zeker meer doeltreffende herdenkingsmiddelen zoals o.m. geluidsbanden en filmen. Voegen we daar verder aan toe dat de medaille als kunstvorm

vastgelopen is in deze « herdenkingsopvatting »: zij evolueerde niet zoals andere kunstvormen, om ceramiek en beeldhouwen te noemen, naar decoratieve of utilitaire vormen.

Terecht kan de vraag gesteld worden waarheen het gaat met de hedendaagse medaille in België: zal zij als kunstuiting verdwijnen of is deze crisis slechts tijdelijk? Zonder stelling te neemen kunnen we hier enkele lichtpunten aanstippen nl. 1) de gevoeligheid van de opdrachtgever voor de traditie. Aangepaste publiciteit door een aangepaste instelling kan hier een voorname rol spelen. 2) het kollektief karakter van de opdrachtgever: de medaille als herdenkingsmiddel kan gezien worden als een kompromis tussen de persoon of de gebeurtenis die gevierd wordt en de vierders zelf. Voor allen is het een waardevol aandenken. Hiervoor moet het herdenkingsmiddel echter vermenigvuldigd kunnen worden: de medaille nu kan vermenigvuldigd worden en wel in vrijwel onbepaalde mate! Tenslotte hangt veel af van de houding en het onderricht van handelaars en verzamelaars: wanneer kopen, verkopen en verzamelen van medailles gezien wordt als een investering van intelgentie en werkzaamheid worden ook de voorwaarden verenigd voor het vestigen van een levenskrachtige markt.

J. LIPPENS.

ORIGINE DE LA MARQUE \$

La marque du Dollar américain est originaire du Mexique. En effet le signe \$ est une modification du signe Ps du peso mexicain. La boucle du P s'est au fil des ans atrophiée et par contre le S s'est mis à grandir. Par la suite les deux lettres ont finies par être représentées superposées ce qui faisait \$ signe qui représentait le peso au 19e siècle. Pareillement, les américains partant du signe U.S créèrent la marque \$ pour représenter leur dollar et au fil des ans la boucle inférieure du U à disparu de façon à faire le signe que nous connaissons.

Waterloo

A. ALLARD

THE NEW COINS OF HUNGARY

According to the authorization of the Hungarian Government — Order of the Finance Ministry No. 5/1967.V.12.P.M. — new coins were issued for circulation continuously since 12th May 1967 by the Hungarian National Bank. For the lastingness in circulation of the coins they are made partly from nickel silver partly from

aluminium hard alloy. The coins were minted in Budapest by the State Mint. The mintmark / BP / is on the reverse of every coin. The legend of the new coins are MAYGAR NÉPKÖZTÁRSASÁG / Hungarian People's Republic /.

With the exception of the 50 Fillér-Coin the new coins are the same as the previous ones but in a smaller size.

The old coins remain further in circulation.

Material :	Nickel silver	Aluminium	hard	alloy	
Denomination :	5	1	50	20	10
	FORINT	FORINT	FILLÉR	FILLÉR	FILLÉR
Weight :	7.4 g	1.4 g	1.2 g	0.9 g	0.6 g
Diameter :	27.5 mm	22.8 mm	21.5 mm	20 mm	18.5 mm
Edge :	milled / 144 millings /	milled / 118 millings /	plain	milled / 118 millings /	plain
Design :	Obverse : Arms of the Hungarian People's Republic	Arms of the Hungarian People's Republic	Elisabeth the Hungarian People's Republic	Three ears of wheat	Pigeon

Budapest

M. KUPA

MEROVINGSE MUNTEN VAN DORESTAT

Dorestat of Duurstede is de bakermat van Nijmegen. Dit oude wooncentrum ligt nu grotendeels in het terrein van het stadspark aldaar. Er werden in de loop der eeuwen i.z. bij aanleg van dat park heel wat oudheden en munten opgegraven — ook de plaatse-lijk geslagen gouden triëns met de vermelding DORESTAT. Het is in dat ver verleden zonder twijfel een belangrijk handelscentrum geweest, in de Merovingertijd één der belangrijkste van het noorden.

Van deze gouden triëns of triënten (ter waarde van 1/3 van de gouden stuiver of solidus) daar geslagen, betaan enkele varianten, die wijzen op verscheidene oplagen. Het betreft tekstvariatie en punctuatie binnen de tekst. In ons tijdschrift N° 11 Jaargang 1966, vol. XVI vermeldden wij de vondst te Borsbeek bij Antwerpen van twee dergelijke goudstukjes, waarvan de tekst luidde: « DORESTAT FIT » en « MADELINUS M ».

In het Centraal Museum te Utrecht berusten vier dergelijke stukken genaamd « Derde goudsolidus ». Wij geven van deze vier goudstukjes eerst de tekst van de voorzijde, daarn a dievan de keerzijde:

DORESTAT FIT MAD.ELINUS M
DORESTATI FIT'' MAD.ELINUS M
DRESTAT FIT MA.DELINUS M
DORESTAT EIT MADELINUS M

Variaties in de tekst zijn in die dagen een normaal verschijnsel. Het plaatsen van één of meer punten op verschillende plaatsen duidt op een geheim teken van de muntmeester, in ons geval een zekere M. Madelinus. Waarom hij ze precies daar plaatste is ons onbekend; in welke volgorde ze gebeurde eveneens. Één feit is zeker, het duidt op een andere muntslag. Wij melden U dus alvast vijf oplagen. Deze stukken werden vermoedelijk geslagen tussen de jaren 628 en 638 (*).

PITTOORS P.F.J.

BIBLIOGRAPHIE NUMISMATIQUE MAROCAINE

I. Bulletin d'Archéologie marocaine

Le bulletin d'Archéologie marocaine paraît sous la forme d'un fascicule annuel, alternativement consacré à l'Archéologie préhistorique et à l'Archéologie classique.

TOME II, 1957.

EUZENNAT (Maurice), *Le temple C de Volubilis et les origines de la cité*. Pages 41 à 64: objets retrouvés au cours des fouilles, planche VII-2: monnaies.

TOME IV, 1960.

MARION (Jean), *Note sur quelques monnaies maurétaniennes inédites*, pages 93-105, 3 planches.

MAZARD (Jean), *Création et diffusion des types monétaires mauritaniens*, pages 107 à 116, figuration de 27 monnaies dans le texte.

BARADEZ (Jean), *Un grand bronze de Juba II témoin de l'ascendance mythique de Ptolémée de Mauritanie*, pages 115 à 132, 6 planches.

MARION (Jean), *Notes sur les séries monétaires de la Maurétanie tingitane*, pages 449 à 457, un graphique.

PONSICH (Michel), *Cotta: Petit temple*, pages 476 à 479, une planche, 4 monnaies représentées.

(* Zie: Catalogus van het Historisch Museum der Stad Utrecht (Nederland) uitgave 1928, 734 blz., 4142 nummers, 23 afb. Volledige beschrijving van de vier Merovingse munten blz. 290-291.

MARION (Jean), *Volubilis: un curieux martelage*, pages 506 et 507, une planche (noté sur deux monnaies martelées de Commode et de Crispine).

TOME V, 1964.

MARION (Jean), *Les dépôts monétaires du quartier du Macellum à Banasa*, pages 201 à 233, une planche.

KHATIB (Naima), *L'Archéologie marocaine de 1961 à 1964*, pages 361 à 378. Pages 376 à 378, site de Tamuda, planche V, deux monnaies d'or d'Honorius.

Chaque tome du bulletin comporte une bibliographie d'Archéologie marocaine où l'on peut trouver les titres d'articles parus dans diverses revues, relatifs au Maroc et dont certains intéressent la numismatique.

II. Publications du Service des Antiquités du Maroc

Les publications du Service des Antiquités du Maroc sont le complément du Bulletin d'Archéologie marocaine et sont réservées à des monographies et mémoires.

FASCICULE n° 6, 1941.

OGIEZ (Ch.), *Notes sur les monnaies romaines trouvées au Maroc*, pages 112 à 114. Signale des variantes qui ne figurent pas dans l'ouvrage de Cohen: Description historique des monnaies frappées sous l'Empire romain.

FASCICULE n° 9, 1951.

THOUVENOT (R.), *Note sur les monnaies découvertes dans les fouilles de Valentia Banasa (Maroc)*, pages 183 à 187. Deux planches photographiques: Pl. XXXI, monnaies d'argent, Pl. XXXII: monnaies de bronze.

FASCICULE n° 10, 1954.

THOUVENOT (R.), *Monnaies du Bas-Empire trouvées sur le littoral océanique marocain*, pages 231 à 237.

FASCICULE n° 11, 1954.

THOUVENOT (R.), *Le site de Julia Valentina Banasa*.

— *Monnaies les plus anciennes trouvées dans les sondages du Forum et de la Basilique*, page 17.

— *Monnaies trouvées dans les sondages du Capitole et de ses abords*, pages 18 et 19.

— *Monnaies caractéristique trouvées dans le quartier sud-ouest*, pages 58 à 61.

— *Bracelet-bousse*, pages 98-102, 2 figures.

Planches hors texte:

Pl. XXIX, monnaies de Claude, Galba et Trajan.

Pl. XXX, monnaies de Juba.

R. DE BAYLE DES HERMENS
Attaché de recherche au C.N.R.S.

HET VERZAMELEN VAN COLOMBIAANSE MUNTEN DIE GESLAGEN WERDEN VOOR HUN MELAATSENKOLONIES

In het begin van deze eeuw heeft de Colombiaanse regering besloten speciale munten uit te geven die gewijd zijn aan haar drie melaatsenkolonies namelijk Agua de Dios, Contratación en Caño de Loro.

Een aantal van deze stukken zijn ons geworden, vooral deze van 5, 10 en 50 Centavos in koper-nikkel.

Ze zien er als volgt uit: op de voorzijde, rond de lijst staat een halfcirkelvormige inschrijving: « Republica de Colombia », terwijl in het midden boven het jaartal het woord « LAZARETO »⁽¹⁾ staat dat verwerkt is in een gestyleerd byzantijns kruis.

Op de keerzijde staat, omringd door een lauwerkrans, de geldeenheid CENTAVOS met bovenaan een getal dat de waarde van het geldstuk aangeeft.

Hier volgen als inlichting de muntwaarden en het aantal van deze verschillende munten:

1 Centavo ⁽²⁾	1921	koper-nikkel	300.000
2 Centavos ⁽²⁾	1921	koper-nikkel	350.000
5 Centavos	1921	koper-nikkel	20.000
10 Centavos	1921	koper-nikkel	20.000
50 Centavos	1921	koper-nikkel	12.000
50 Centavos ⁽²⁾	1928	koperachtig	10.000

Deze Colombiaanse Centavos-geldstukken zijn totaal verschillend van die welke door de Japanse en Filippijnse regering gemaakt werden voor hun melaatsennederzettingen. Deze laatste zijn slechts waardeloze stukken die soms maar een zijde beschreven hebben en meestal het land van uitgifte niet aangeven.

Op het einde van de tweede wereldoorlog, toen verschillende melaatsenkolonies opgegeven werden wegens het indijken van de ziekte, trok de Colombiaanse staat deze Centavos-munten uit de omloop; het merendeel ervan werd in de muntwerkplaats te Bogota tot een blok gesmolten.

Het is interessant te weten dat de overblijvende geldstukken op uitdrukkelijk bevel van de Colombiaanse regering ontsmet werden.

(1) Dit woord is afgeleid van het venitiaans « Lazareto » dat melaatsennederzetting betekent en in het Frans als « Lazaret » werd opgenomen.

Het woord « Lazareto » heeft eveneens betrekking op Lazarus, de melaatse uit de bijbel.

(2) Zijn moeilijk te vinden.

UN PROBLÈME DE NUMISMATIQUE COLOMBIENNE :

Les monnaies frappées pour les colonies de lépreux.

Au début de ce siècle le gouvernement colombien avait décidé de consacrer une émission monétaire spéciale aux trois colonies de lépreux se trouvant sur son territoire : Agua de Dios, Contratación et Caló de Loro.

Un certain nombre de ces pièces nous sont parvenues, surtout celles de 5, 10 et 50 Centavos en cupro-nickel. Comment se présentent-elles ?

Sur l'avvers, autour du listel et disposée en demi-cercle, on peut lire l'inscription « Republica de Colombia » tandis qu'au centre, juste au-dessus du millésime, apparaît distinctement le mot LAZARETO (1) inscrit dans une croix stylisée de type byzantin.

Sur le revers, entourés d'une couronne de laurier, l'unité monétaire CENTAVOS et le nombre qui la précède, expriment la valeur de la pièce. A titre d'information citons ces valeurs et les exemplaires frappés pour chacune d'entre-elles :

1 Centavo (2)	1921	cuivre-nickel	300.000
2 Centavos (2)	1921	cuivre-nickel	350.000
5 Centavos	1921	cuivre-nickel	20.000
10 Centavos	1921	cuivre-nickel	20.000
50 Centavos	1921	cuivre-nickel	12.000
50 Centavos (2)	1928	cuivreux	10.000

Monnaies de circonstance, ces CENTAVOS colombiens sont différents des pièces frappées par les gouvernements philippin et japonais pour leurs léproseries. Celles-ci ne sont en effet que des jetons, marqués parfois sur une seule face et sans indication du pays émetteur.

A la fin de la seconde guerre mondiale, lorsque certaines colonies de lépreux furent supprimées par suite du recul de la maladie, l'État colombien retira ces types de CENTAVOS de la circulation et les déposa, pour la plupart, à l'Hôtel des monnaies (Bogota) où ils furent fondus. Détail piquant : les exemplaires de cette monnaie que l'on peut encore trouver ont été désinfectés sur l'ordre exprès du gouvernement colombien.

(1) Ce mot vient du vénitien « Lazareto » qui signifie léproserie et a donné, en français, le terme lazaret. Le mot « Lazareto » fait évidemment référence à Lazare, le lépreux de la bible.

(2) Sont difficiles à trouver.

UNE MONNAIE FRANÇAISE INÉDITE

Il s'agit de la pièce de billon de 10 centimes frappée sous Napoléon Ier. L'exemplaire que nous possédons porte la date 1810 A, c'est, comme personne ne l'ignore, une monnaie issue en 1810 de la Monnaie de Paris Théoriquement aucune de ces pièces n'est censée avoir été fabriquée cette année dans la capitale française. Le cas n'est pas neuf, nous pouvons croire que les registres ne tenaient pas note lorsqu'un petite quantité de ces pièces de billon était frappée, c'est pourquoi nous connaissons des pièces pareilles de Paris 1807, Perpignan 1808 et de Limoges 1810 qui ne figurent pas aux comptes. Coïncidence : cette dernière pièce, inconnue avant la guerre, a été retrouvée par Guilloteau (1) dans une collection Bruxelloise (2) et nous avons trouvé deux autres de ces mêmes pièces dans la ville. Le fait mérite d'être signalé : en effet, il est peu banal de retrouver une faible production d'un atelier à plusieurs exemplaires uniquement très loin de son lieu de frappe. C'est donc le second inédit de ce type qui apparaît chez nous.

Bruxelles

J. DE MEY

MUNTSLAG 'S RIJKS MUNT TE UTRECHT IN 1966

Ook dit jaar heeft 's Rijks Muntmeester te Utrecht ons weer de officiële cijfers verstrekt van de in het afgelopen jaar op 's Rijks Munt vervaardigde munten.

Voor *Nederland* werden de volgende munten geslagen :

2 1/2 gulden	zilver	5.000.000 stuks
1 gulden	zilver	5.000.000 stuks
25 cents	nikkel	25.000.000 stuks
10 cents	nikkel	44.000.000 stuks
5 cents	brons	22.000.000 stuks
1 cent	brons	104.000.000 stuks

Wij maken er onze lezers op attent, dat er van de in 1966 geslagen centen twee duidelijk te onderscheiden types bestaan. Op de centen, vervaardigd in het begin van het jaar zijn de cijfers 6 van het jaartal groot. De later in het jaar aangemaakte centen hebben kleine cijfers 6. Ongeveer 1/3 van het totaal aantal werd met grote cijfers 6 geslagen.

(1) V. Guilloteau, mieux connu sous ses initiales V. G.

(2) Collection Thy.

Voor de *Nederlandse Antillen* werden geslagen :

1/10 gulden	zilver	1.000.000 stuks
5 cents	cupro-nikkel	500.000 stuks (jaartal 1965).

Voor *Suriname* werden vervaardigd :

1 gulden	zilver	100.000 stuks
25 cents	cupro-nikkel	1.500.000 stuks
10 cents	cupro-nikkel	1.500.000 stuks
5 cents	geelkoper	1.000.000 stuks
1 cent	brons	2.500.000 stuks

Voorzover niet anders vermeld zijn alle hierbovenvermelde munten, dus ook die voor *Suriname*, geslagen met het jaartal 1966.

Voorts werden op 's Rijks Munt vervaardigd 43.000 stuks zilveren munten van 5 Pond voor de Staat *Israël*, ter herdenking van de 18^e verjaardag van de onafhankelijkheid van deze staat. Het ontwerp is van de Israëlische kunstenaar Selig Segal en de munten werden uitgegeven op 25 april 1966, de Israëlische Onafhankelijkheidsdag.

Volgens Whitman Numismatic Journal (Jaargang 3, nr. 6, blz. 389) zouden van het totaal aantal 10.500 stuks als proefmunt geslagen zijn. Deze proefmunten zijn gemerkt met de Hebreeuwse letter « Mem » op de rand.

F. J. BINGEN.

POUR LES OBSERVATEURS...

Combiens de personnes ont remarqué que la tranche des doubles et simples souverains d'or de Marie Thérèse au buste voilé est différente à celles des type précédents.

Nous avons trouvés dans des lettres du temps l'explication de cette modification. Il s'était avéré que la tranche des monnaies d'or frappés jusqu'en 1766 étaient trop facile à contrefaire c'est pourquoi il fut décidé d'y mettre la même tranche que celle des *Cruzeiros* du Portugal qui était très difficile à imiter.

Waterloo

A. ALLARD

EEN NOG NIET BESCHREVEN MEROVINGISCHE MUNT

In 1958 werden in het park om het stadhuis van Doornik opgravingen verricht (1). Tal van Merovingergroeven werden daarbij

(1) Verslag van deze opgravingen verscheen in het tijdschrift : *Archéologica*

blootgelegd : daaruit bleek dat deze begravingen waren vergezeld van bijgiften. Er werd slechts één specifieke gouden Merovingische munt aangetroffen : het betrof een nog niet gekend type : een nog niet beschreven triënt (1/3 stuiver).

Zoals de meeste Merovingische triënten, draagt het op de voorzijde een zeer gestyleerd hoofdje naar rechts = als randschrift *MA-RICI* ; de keerzijde draagt een kruis en het randschrift luidt : *A.N.A. VIC* :

Dit goudstukje weegt 1,05 gram en heeft een doormeter van 12,3 mm.

Deze ontdekking komt de lange rij reeds bekende triënten aanvullen.

Borgerhout

P.

LA COURONNE BRABANCONNE DE L'ANNÉE 1781

Dans un article paru dans ce bulletin (1) nous avons conclu à la non existence de cette pièce bien que les comptes de la monnaie mentionnent la frappe de 43.525 pièces. Il était donc probable que pour cette première année de règne de Joseph II le type au nom de sa défunte mère fut continué. En travaillant aux Archives du Royaume il nous est venu en main une lettre qui confirme nos assertions et nous ne manquons pas de reproduire la partie qui nous intéresse de ce chef.

Bruzelles le 24 janvier 1881

Très Chers Messieurs et Spéciaux Amis

Nous vous faisons la présente pour vous informer que son Altesse nous fait connaître par son décret du 20 de ce mois qu'elle avait résolu d'autoriser les officiers de la Monnaie de continuer par provision à frapper des espèces pour autant que les circonstances le rendent nécessaire en employant les carrés de feu S. M. l'Impératrice Reine et le millésime de l'année 1780 ...

Donc acte et ne cherchez plus cette pièce chimérique.

Bruzelles

Jean DE MEY

Belgica, n° 68 - 1963. — Plaat VII geeft een foto van het gouden geldstukje : voor- en keerzijde (4 × in vergroting).

(1) La couronne de l'année 1781, Bulletin de l'Alliance européenne numismatique, 1963 (mai) page 93.

VONDST VAN KELTISCHE GOUDMUNT

In 1936 werd te Lokeren in de onmiddellijke nabijheid van de oude baan, in de volksmond nog steeds geheten « Heirbaan », een gouden munt opgegraven door wegwerkers.

Zij werd zelfde dag in een café verkwanseld tegen een aantal glazen bier. De cafébaas, een geboren Antwerpenaar en gewezen goudsmid, liet door zijn broer te Antwerpen navraag doen. Een jaar later werd het stuk geruild tegen een modern goudstuk.

Van deze vondst werd nimmer gewag gemaakt, zodat wij het wetenschappelijk verantwoord vinden ze nu te publiceren.

Het muntstuk is een Keltische gouden stater van de Nerviërs van het Ipsylon-type (1). Het is tamelijk dik, zodat wij kunnen zeggen, dat het geslagen is op een korte of kleinere flens. Het is ovaal van vorm: 16 bij 13,9 mm en weegt 5,870 gram geel goud. Het berust thans in een privaat-verzameling.

Hiermee onderstrepen wij het kultureel belang, vondsten van oude geldstukken bekend te maken.

PITTOORS P.F.J.

QUELQUES MONNAIES LUXEMBOURGEOISES RARES OU INÉDITES

Nous devons à l'obligeance de Monsieur Kane de Marville (France) d'avoir été invité de voir sa très belle collection de monnaies médiévales. Ses séries sont principalement axées sur le numéraire issu dans sa région et nous avons pu entre autre y voir une variété inédite et quelques monnaies très rares comme on en rencontre assez peu en dehors des Musées.

La pièce inédite est un denier de règne d'Henri VI de Luxembourg (1281-1288), elle se présente comme suit :

D/ Écu luxembourgeois au centre dans un cercle de grènetis, autour de cet écu :

(*)—h : CO-MES

R/ Tour à 4 créneaux dans un cercle de grènetis, autour :

— DELVCÈB'—

Il s'agit ici en fait d'un denier hybride combinant le droit de la monnaie classée au Bernays & Vannérus (2) sous le numéros 10 et le revers de la pièce citée au numéro 11 du même ouvrage. Si be-

(1) Zie plaat XXXV, n° 8746 in het werk van DE LA TOUR: *Atlas des Monnaies Gautoises*. Paris 1892.

(2) *Histoire numismatique du comté puis duché de Luxembourg et de ses fiefs*. Bruxelles 1910. Complément. Bruxelles 1934.

soin était, cette nouvelle monnaie prouverait que les B.V. 10 et B.V. 11 sont issus d'une même officine.

Parmi les trésors de cette collection, les autres pièces remarquables que nous avons pu admirer sont les suivantes :

Une plaque de l'atelier de Saint Mihiel frappée pendant l'association monétaire conclue entre Jean l'Aveugle, comte de Luxembourg, et Henri IV Comte de Bar (N.P./2 n° 117) (1). C'est le troisième exemplaire connu de cette pièce rarissime.

Un Florin d'or du règne de Wenceslas I (1353-1383) (N.P./2 n° 138) qui est le 5e exemplaire que nous connaissons et le seul à se trouver dans une collection privée.

Une pièce de 1/6 de Gans (N.P./2 n° 169) du même règne d'une conservation exceptionnelle, ce qu'on ne peut pas dire des trois autres exemplaires que nous connaissons.

Enfin « last but not least » un nouvel exemplaire de la pièce jusqu'à ce jour unique du Comté de Salm en Ardenne (actuellement Vielsalm) (N.P./2 n° 289).

(1) DE MEY J. *Les monnaies des Souverains Luxembourgeois*. Watermael, 1966.

Malheureusement si la pièce est aisément identifiable, ses légendes sont cependant incomplètes et le demi-gros est de conservation très médiocre.

Nous pouvons peut être tirer une conclusion des lignes qui précèdent. Elle ne sera pas très originale car elle s'impose d'elle même cependant elle est si rarement mise en application.

De nombreux collectionneurs possèdent parfois de pareils trésors, inédits ou plus lisibles que les quelques médiocres exemplaires que nous connaissons. Par manque de temps ou par ignorance ils ne les étudient pas et par conséquent ces pièces demeurent ignorées. Nous pensons que les numismates devraient se visiter plus souvent, voir des collections et discuter numismatique, cette façon de faire sera non seulement bénéfique pour la science mais également pour les intéressés.

Bruxelles

Jean DE MEY

ÉCHOS DU MONDE NUMISMATIQUE

LUXEMBOURG : A l'occasion du Centenaire du Traité de Londres 1867-1967, la Caisse d'épargne de l'État a fait frapper une médaille en or aux caractéristiques de la pièce de quarante francs de l'Union Latine.

Il y a cent ans en effet que les troupes prussiennes durent quitter la forteresse de Luxembourg après qu'une grave crise eut opposé la France et l'Allemagne et que l'intervention de la Grand-Bretagne et de la Russie eut obtenu à une conférence à Londres la neutralité du Grand-Duché et la destruction des fortifications de l'importante forteresse que fut durant plusieurs siècles la place de Luxembourg.

L'avvers de la médaille dont la frappe a été effectuée par la Monnaie de Belgique, présente les effigies du Prince Henri des Pays-Bas et de la Princesse Amélie entourées de l'inscription : AVCTORES LIBERTATIS LVCEMBVRGENSIVM HENRICVS ET AMALIA PRINCIPES.

Au revers de cette très belle médaille une reproduction de la Porte-Neuve à Luxembourg entourée de l'inscription : CENTENAIRE DU TRAITÉ DE LONDRES 1867-1967.

Le prix de la médaille est de 1.500 F.

A l'occasion de la frappe de cette médaille une série d'essais en or, argent et curpo-nickel ont également été frappés.

R. PROBST

CONGO KINSHASA

Le 24 juin 1967, le franc congolais a encore dévalué pour la même fois. Il vaut à présent au cours officiel 10 francs congolais pour 1 franc

belge. Le président Joseph Mobutu a annoncé à radio Léopoldville (pardon Kinshasa) la création d'une nouvelle unité monétaire au Congo, le Zaire qui vaudra 1.000 anciens francs congolais dévalués. L'ex-sergeant comptable qui préside au destinées du malheureux Congo a salué l'introduction du Zaire qui dit-il effacera le souvenir du franc qui est une sinistre inhérence du colonialisme (sic).

Signalons encore que ce Zaire sera divisé en 100 Makutas et que chaque Likuta (1) vaudra 100 Sengi. J. D. M.

* * *

IETS MEER OVER EEN REEKS PORSELEINEN MUNTEN 1921

De verzamelaars van porseleinen munten en ook deze welke het dan niet zo zéér op porseleinen munten hebben gezien, zijn allen vertrouwd met de serie van Saksen 1921.

Reeds in 1920 zijn dergelijke stukken voor omloop aangemaakt, met inbegrip van proeven, maar in 1921 is deze reeks met volle overgave in de omloop gebracht, het aanmaakgetal van deze stukken is dan ook bijzonder hoog en wel voor dit jaar zijn volgende oplagegetallen bekend :

20 Pfg 641.000 — 50 Pfg. 493.000 — 1 Mark 546.000 — 2 Mark 576.000 en met deze oplage komen wij tot de hoogste voor deze uitgifte van al de porseleinen munten, ooit aangemaakt.

Daar de Duitse staat de aangemaakte proeven verwierp, op grond dat het materiaal te breekbaar was, wilde de Staatliche Porzellan Manufactur in Meissen, het bewijs leveren dat dit niet zo was en maakte dus in 1921 enkele reeksen van hoger vermelde munten aan, die volledig waren verzilverd ; dit bijwerken zowel zilver of goudverf, of met andere kleuren, zoals dit ook voor andere stedelijke uitgiffen van de Meissener fabrieken bekend is, gebeurde tussen de eerste en tweede brandbeurt, en is géén namaak-fabriekaat van een of andere verzamelaar ter valvalsing of bijwerking op numismatisch gebied.

Hoeveel er van deze reeksen op deze manier werden bewerkt en in de omloop gebracht is mij niet bekend, maar het bewijs is geleverd, dat deze munten, al was de grondstof ook breekbaarder dan metaal, toch best als betalingsmiddel in de omloop gebracht konden worden en er ook als zilveren munten konden uitzien.

M. NUIJTENS.

1) Le singulier des Makutas est 1 Likuta. La grammaire Singala marque le pluriel en modifiant le préfixe.

**CATALOGUE DES MONNAIES ÉMISES
PAR LES PROVINCES MÉRIDIONALES
RÉVOLTÉES CONTRE
LEURS SOUVERAINS LÉGITIMES
XXXVIII
Siège de Maestricht 1794**

Historique : Après avoir défait les armées austro-belges, les troupes républicaines de l'armée du Nord se joignent à celles de l'armée Sambre-et-Meuse. Les généraux Jourdan et Pichegru qui commandent respectivement ces armées chargent Kleber de mettre le siège devant Maestricht ancienne ville du Brabant devenue le chef lieu du Limbourg hollandais. La ville est défendue principalement par des austro-belges commandés par le prince de Hesse. L'ardeur mise par les deux camps à se combattre se répercuta sur la malheureuse cité qui fut presque complètement incendiée. La ville se rendit avec les honneurs le 4 novembre 1794. Pendant le siège il fut frappé des monnaies obsidionales sur des flans neufs. Il existe dans le commerce des monnaies surfrappées sur des écus et 1/2 écu de Louis XV et XVI, mais il s'agit de frappes postérieures destinés à alimenter la boulimie (et à enrichir un professionnel peu scrupuleux) d'un riche numismate de siècle dernier. La vente de sa collection nous montra à l'instar de la collection Farouk une forte proportion de monnaies faites « sur commande » (Collection Ferrari de la Renotièrè).

- 1) 100 **Stuivers** 1794
 D/ Sur un flan vierge, 4 poinçons. 1) 1794. 2) Étoile (emblème de la ville. 3) 100 St (valeur). 4) le poinçon de l'essayeur.
 R/ Étoile au centre, TRAIECTUM AD MOSAM Lauriers.

- 2) 50 **Stuivers** 1794
 Sauf valeur comme la pièce précédente.
 3) 100 **Stuivers** 1794
 D/ Au centre dans un cercle, 100 STRS
 autour : lauriers, URBE 1794 OBSESSA
 Revers comme la pièce n° 1.

Il existe une pièce de 5 Stuivers sur Bronze (V.G. 453) mais elle nous est très suspecte.

ON NOUS ÉCRIT... MEN SCHRIJFT ONS...

In referte aan mijn bijdrage betreffende het gebruik op bankbriefjes van de letter I (Vol. XVI-1966) vroeg de Heer W. Van Alsenoy, Berchem langs het Nr. Vol. XVII (1967) Nr. 3, bl. 65 of zulks uitzonderingen zijn. Ik heb vroeger nooit bankbriefjes met de letter I ontmoet : het eerste dat ik ontving was dat van 100 fr. (datum 1/3/1965 Nr. 00036-I-202, centraal Nr. 900035202, waar ik over schreef. Later werden ook Belgische 1.000 fr. biljetten met deze letter uitgegeven (van 500 ook? misschien). De Heer van Alsenoy bezit er een van 20 fr. (zonder centraal nummer) Biljetten van 50 fr. met de letter I bestaan ook (16/5/1966 - centraal Nr. begint ook met 900 miljoen).

Borgerhout.

E. BOUMANS

RUILBEURS — JOURNEE NUMISMATIQUE

Op Zondag 1 Oktober, richt de Gentse Sectie een Numismatische dag in, in het lokaal « U.F.A.C. » Van Arteveldeplein te Gent. Alle leden van het genootschap en van vreemde verenigingen worden vriendelijk uitgenodigd. Zij die het verlangen, kunnen aan het gemeenschappelijk middagmaal deelnemen in de restauratiezaal van het lokaal, en worden vriendelijk verzocht zich kenbaar te maken aan de Heer Martiny, 1 Oude Houtlei te Gent. Prijs van het middagmaal, 150 F.

Le dimanche 1 octobre 1967, la section de Gand organise une journée numismatique. Cette bourse se tiendra au local de l'U.F.A.C. utilisé habituellement pour ce genre de réunions. (Arteveldeplein). Il est possible de se restaurer sur place et les membres intéressés sont priés de verser 150 F. à monsieur Martiny, 1 Oude Houtlei à Gand.

ERRATUM

Dans l'article « Les Monnaies du Moyen-Age Russe » publié dans le numéro 3 de 1967, il y a lieu, à la page 48, avant dernier alinéa, de corriger comme suit :

« La légende, en écriture *cyrillique* fait supposer..... ».

Bulletin et rédaction: DE MEY J., 58, rue de l'Association, BRUXELLES 1
vlaams gedeelte: M.J. VANDERMEER, Milisstr., 33, ANTWERPEN.

Cotisation et correspondance - Bijdrage en briefzending :		LE MAIRE, P.,
Membre protecteur: 200 fr.	membre : 150 fr.	à verser à 53, Av. de Broqueville
Beschermend lid :	lid :	te storten aan de Broquevillelaan

à BRUXELLES 15 ou au CCP 8460.38 de l'Alliance à Bruxelles.
te BRUSSEL 15 of op PCR van het Genootschap te Brussel.

Membres français : correspondance à HERSENS, Willy, Résidence
« Ambères » 2 rue Gounod, ANVERS.